

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ
Fakulta architektury

Ing. arch. Dana Novotná

**STAVEBNĚ SPRÁVNÍ REGULATIVY
HISTORICKÝCH MĚST**

**BUILDING ADMINISTRATIVE REGULATION
IN HISTORICAL TOWNS**

ZKRÁCENÁ VERZE PHD THESIS

Obor: Architektura, specializace: památky

Školitel: Doc. Ing. arch. Jarmila Ledinská, CSc.

Oponenti: PhDr. Jan Eliáš
Prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc.
Prof. Ing. arch. Jan Bukovský, DrSc.

Datum obhajoby: 14. 3. 2002

KLÍČOVÁ SLOVA

stavebně správní regulativa historických měst, stavební řád

KEYWORDS

building administration regulation in historical towns, building order

Práce je uložena na Oddělení vědy a výzkumu Fakulty architektury na Vysokém učení technickém v Brně.

Obsah

1	Úvod	5
1.1	Úvod do problematiky	5
1.2	Stav bádání	5
1.3	Legislativa – vývoj	5
1.3.1	Počátky českého zemského práva	5
1.3.2	Přehled dějin městské správy	5
1.3.3	Postupný vznik právního systému v městském prostředí	6
1.3.4	Vznik uceleného kodexu městských práv	6
1.3.5	Zánik uceleného kodexu městských práv a přechod na jinou právní soustavu	6
2	Stavební právo	6
2.1	Formulace problému	6
2.2	Stavební právo jako součást právních kodexů	6
2.3	Způsob ověřování	7
3	Jednotlivé stavební předpisy, jejich analýza	7
3.1	Stavební řády	7
3.1.1	Jihlavský městský stavební řád – 1270	7
3.1.2	Knih pisaře Jana – 1353	7
3.1.3	Knihy městských práv (Ius municipale pragense) Brikcího z Liczka – 1536	7
3.1.4	Práva městská království českého Pavla Krystyana z Koldína – 1579	8
3.2	Stavební zákony	8
3.2.1	Řád stavení pro města království českého, a pro širé kraje neb dědiny –1833	8
3.2.2	Řád stavitelský pro města, vesnice a plochou zem království českého – 1845	8
3.2.3	Stavební řád pro království České – 1864	9
3.2.4	Stavební řád pro Slezsko – 1883	9
3.2.5	Stavební řád pro královské hlavní město Prahu a pro města Karlín, Smíchov, královské Vinohrady, Žižkov, pak pro místní obce Košíře, Třešovice s Třešovičkami, Břevňov s Týnskou, Dejvice, Bubeneč, Libeň, Troju, Vršovice, Nusle a Pankrác, Michle a Podolí- 1886	9
3.2.6	Rozšíření platnosti stavebního řádu pro královské hlavní město Prahu a předměstí obec královského města Plzně –1887	9
3.2.7	Rozšíření platnosti stavebního řádu pro královské hlavní město Prahu a předměstí na městskou obec Budějovice- 1887	9
3.2.8	Stavební řád pro království České vyjma královské hlavní město Prahu a královská města Plzeň a České Budějovice z roku -1887	9
3.2.9	Stavební zákon pro zemské hlavní město Brno, pro královské hlavní město Olomouc, pro královská města Jihlavu a Znojmo a jejich místa předměstská –1894	9
3.2.10	Zákon, kterým se vydává stavební řád pro markrabství Moravské, vyjma zemské hlavní město Brno, královské hlavní město Olomouc, královská města Jihlavu a Znojmo a jejich místa předměstská z roku 1894	9
3.3	Listiny, další stavební předpisy	10
3.3.1	Správní řád Viléma z Pernštejna z r. 1512	10
3.3.2	Zřízení obce města Pardubic, jak se obyvatelé při ohnících chovati mají z roku 1539	10
3.3.3	Usidlovací patent pro pevnosti Terežín a Ples –1782	10
3.3.4	Různé předpisy z 19. století	10
4	Vyhodnocení provedené analýzy stavebně správních předpisů pro historická města	11
4.1	Existence stavebněsprávních předpisů, jejich platnost a význam	11

4.2	Regulace stavby měst, regulační plány	11
4.3	Stavební povolení.....	12
4.4	Stavební řízení.....	12
4.5	Zákazy staveb.....	12
4.6	Předpisy o vlastním provádění staveb.....	13
4.7	Předpisy hygienické	13
4.8	Předpisy bezpečnostní.....	13
4.9	Předpisy protipožární	14
4.10	Předpisy obecné či zvláštní	14
4.11	Předpisy zabývající se architektonickým vzhledem, estetickými parametry či zachováním historického prostředí.....	15
4.12	Vymahatelnost předpisů, pokuty.....	15
4.13	Výkonné orgány	15
5	Příklady aplikace stavebních předpisů.....	16
5.1	Zakládání měst, parcelace	16
5.2	Urbanistická skladba měst, její změny, typy staveb.....	16
5.3	Problematika urbanistické skladby raně středověké Jihlavy v souvislosti s prvním stavebním řádem	16
5.4	Problematika urbanistické a architektonické skladby pozdně středověkých a renesančních Pardubic za vlády Pernštejnů	16
5.5	Problematika urbanistické skladby a typizace pevnostních měst Terezín a Josefov	16
5.6	Organizace výstavby ve městech	16
5.7	Příklady projektové dokumentace.....	16
5.8	Úpravy veřejných prostranství	16
5.9	Příklady protipožárních opatření.....	16
5.10	Příklady odvodů dešťové a splaškové vody.....	16
5.11	Detaily staveb (materiály, barevnost).....	16
5.12	Uplatňování stavebních řádů a zákonů, písemné prameny	16
6	Využití, další směry bádání	16
7	Literatura.....	17
8	Přílohy (zákony, vyhlášky).....	18
8.1	Jihlavský městský stavební řád – 1270 – v latinské i české podobě, přepis	18
8.2	Knihy městských práv (Ius municipale pragense) Brikcího z Liczka – 1536, přepis	18
8.3	Práva městská království českého Pavla Krystyana z Koldína – 1579, přepis	18
8.4	Řád stavení pro města království českého, a pro širé kraje neb dědiny –1833, kopie originálu	18
8.5	Řád stavitelský pro města, vesnice a plochou zem království českého – 1845 – kopie originálu	18
8.6	Stavební řád pro království České – 1864 – kopie originálu	18
8.7	Zákon, daný dne 1. listopadu 1874, pro království České, kterým se zapovídá stavěti čtvrtá poschodí v lázeňském městě Varech Karlových. – kopie originálu	18
	Závěrečné shrnutí	19
	Final summary	20

Stručný obsah jednotlivých kapitol:

1 Úvod

1.1 Úvod do problematiky

Stavebně správní regulativy jsou (v rámci této práce hledaným) souborem ustanovení regulujících zástavbu a další, ponejvíce organizační, záležitosti v českých městech po celou dobu jejich existence

1.2 Stav bádání

K dané problematice nebyl zpracován ucelený a systematický přehled, nebyla vyslovena teze o existenci takového souboru ustanovení a o jeho příčinné souvislosti s harmonickým a do jisté míry jednotným vzhledem historických měst. Bádání v oblasti vývoje měst se soustředilo na klasifikaci podle různých hledisek, zatím bylo stanoveno osm různých skupin kritérií.

1.3 Legislativa – vývoj

Vzhledem k tomu, že hledané dokumenty jsou součástí právního systému státu či samosprávných celků, bylo nutno zabývat se blíže i vývojem a pojetím legislativy v českých zemích, a to od 4.-8. století.

1.3.1 Počátky českého zemského práva

V českých zemích bylo zavedeno právo zvykové, ke kodifikaci práva docházelo postupně a celý proces (i pod vlivem vyspělejších státních celků) trval několik století.

1.3.2 Přehled dějin městské správy

Pro stanovení stavebních regulací či zákonů ve městech je nutno zabývat se především městskou správou, jejíž byly hledaná ustanovení nedílnou součástí. Do dějin městské správy patří i otázka existence stavebních úřadů, jejich kompetence a vývoj.

Období od 13. století do doby husitské

Popisuje první a nejstarší etapu vývoje měst, kdy byla města zakládána a základní pojmy: typy měst, německá městská práva, orgány městské správy: rychtáře, městskou radu a obecní starší .

Období od husitských nepokojů do roku 1620

Po správní a hospodářské stránce se jedná o zlatou dobu měst, především co se týče jejich samostatnosti v hospodaření i v rozhodování. Ustavení a pravomoci cechů, ale i vydělení některých úřadů z městské rady. V této době vznikly a byly přijaty oba nejdůležitější městské právní kodexy; po roce 1547 byla panovníkem omezena moc samosprávy českých odbojných měst.

Od roku 1620 do roku 1740

Doba, kdy byly sice oba právní kodexy užívány, postupně však města ztrácela svou samostatnost a některá práva ve prospěch státu

Od roku 1740 do roku 1848

Doba osvícenských reforem a přechod z jedné právní soustavy na druhou (vznik soustavy resortních zákonů v dnešním slova smyslu), vznik institucionalizovaného úřednictva a byrokratizace městské správy.

Od roku 1848 do roku 1945 (a dále)

Zahrnuje především období správních reforem státních a popisuje prostředí pro postupný vývoj stavebních norem, jejich novelizaci. Je možno již sledovat nejen vznik specializovaných úřadů, ale i požadavky na odborné vzdělání úředníků na různých úrovních, strukturování státní správy a vznik specializované péče o stavební památky v roce 1850.

1.3.3 Postupný vznik právního systému v městském prostředí

Zahrnuje proces přechodu zvykového práva (jedná se o období 13. – 15. století) na právo psané (16. století), jednotlivá ustanovení tohoto práva a především otázky zakládání měst, stavební zákonitosti a regulaci městského života.

Charakteristika brněnské knihy písaře Jana.

1.3.4 Vznik uceleného kodexu městských práv

Popis právního vědomí 16. století, popis důvodů a okolností vedoucích k sepsání dvou základních kodexů městského práva v českých zemích; jejich schválení, význam a další osudy. Jedná se o Knihu městských práv Brikciho z Liczka a Pavla Krystyana z Koldína

1.3.5 Zánik uceleného kodexu městských práv a přechod na jinou právní soustavu

Prvním krokem bylo přijetí požárního řádu, resp. „řádu pro hašení ohně“ za Marie Terezie a dalších zákonů v době osvícenství, které vyvrcholilo roku 1833 prvním stavebním řádem. Stavební řád z roku 1833 je již strukturován podobně jako dnešní zákony.

2 Stavební právo

2.1 Formulace problému

Základním problémem, který bylo v rámci práce nutno vyřešit, bylo sestavení co možná nejúplnější řady stavebních a regulačních předpisů platících v českých zemích ve sledovaném období, tj. od konce 13. do poloviny 20. století a současné posouzení závaznosti a komplexnosti takto excerpovaných stavebních norem, dále jejich vzájemné porovnání a případné ověření jejich praktického použití.

2.2 Stavební právo jako součást právních kodexů

Tvrzení, že harmonická zástavba historických sídel je výsledkem poměrně přísné regulace své doby, dokazují stručným přehledem stavebních zákonitostí od třináctého století do poloviny století dvacátého, tj. do doby platnosti stavebních zákonů a dalších regulativ, která jsou odborné i laické veřejnosti již velmi dobře známa.

Přehled sestává z materiálů sepsaných přímo jako zákony (městská práva, kodexy městských práv), klasických zákonů dnešního typu a listin, které v sobě obsahují některá regulativa a je doplněn dalšími materiály archivního typu (mapy, plány, projekty apod.) a závěry z vlastních průzkumů v terénu, doplňující materiály by měly dokladovat platnost jednotlivých ustanovení

zákonných, dobu jejich používání a místní (regionální či jiné) specifické způsoby uplatnění regulačních pravidel.

V některých případech používám i starší nálezy či zjištění ze své praxe, která teprve ve vazbě na příslušné stavební předpisy dostávají logické souvislosti a vysvětlení.

2.3 Způsob ověřování

Každý regulativ, kromě společensko – politických, je možno ověřit v terénu, a to buď přímo nebo v již transformované podobě. Nejčastější taková zjištění se týkají např. způsobu vyměřování parcel, určité typizace objektů stejného účelu a významu, méně častá jsou pozorování místních regulací či neobvyklých případů.

3 Jednotlivé stavební předpisy, jejich analýza

3.1 Stavební řády

3.1.1 Jihlavský městský stavební řád – 1270

Jde o panovnickou listinu udělující městu pravomoci lokace a vyměřování parcel; toto právo náleželo panovníkovi (jednalo se o královské město), ten jej přenáší na městskou radu, bez jejíhož souhlasu dále není možno stavět (první zmínka o existenci „stavebního povolení“)

3.1.2 Kniha písaře Jana – 1353

Abecedně řazený soupis výroků a dalších materiálů prostředí brněnské městské kanceláře zaznamenávající zvykové právo, mezi jiným i stavební zákonitosti. Celý kodex obsahuje 66 kapitol různé právní problematiky, 5 z nich se týká i staveb, nakládání s nimi, služebností či vložených břemen a podobně. Soupis vznikl z výkladů městského práva a stavebních zvyklostí Brna jiným městům formou právního naučení.

3.1.3 Knihy městských práv (Ius municipale pragense) Brikiho z Liczka – 1536

První ucelený kodex městského práva s kapitolami týkajícími se práva stavebního, kromě obsahu celého kodexu se podrobněji zabývá kapitolami stavebních zvyklostí, sousedských vztahů, bezpečnostní problematiky a podobně, a to v následujících kapitolách:

Stručná charakteristika a rozsah díla

Kodex obsahuje 73 kapitol zahrnujích všechny součásti práva, od rodinného, procesního, trestního, občanského a obchodního a stavebního až po otázky organizace městského života, povinnosti městské rady a dalších orgánů a řeší i otázky národnostní a náboženské. Právní kniha je psána česky.

Pojetí městského stavebního práva

Ze 73 kapitol se 6 zabývá otázkami stavebními včetně služebností, pojednání o vodě, ohni, světle a cestách

Výklad k jednotlivým kapitolám týkajícím se stavebního práva či organizace města

Podrobný výklad ke zmíněným šesti kapitolám (originální text je obsažen v příloze) včetně překladu či vysvětlení některých pojmů.

3.1.4 Práva městská království českého Pavla Krystyana z Koldína – 1579

Popis a význam díla je řazen podobně jako v případě kodexu Brikcího z Liczka, stejně tak je podobné i členění vlastních městských práv.

Dílo má 58 kapitol, je psáno vybroušenou češtinou, pouze nadpisy jsou dvojjazyčné - s latinským překladem; pro praktické použití byly některé části opatřeny příklady či precedentním řešením složitějších případů a později byla ke každé kapitole připojena ještě tzv. summa, tj. zkrácený výklad každé kapitoly.

Vlastní stavební část (stavební zákon) má podrobnější členění na 26 oddílů od platnosti zákona včetně možnosti odvolání až po stanovení délkových a plošných měr.

Součástí popisu je podrobný komentář ke každé kapitole a stejně jako v předcházejícím případě i překlad či vysvětlení některých pojmů; přepis originálního textu kodexu, část stavební je opět řazen v příloze.

3.2 Stavební zákony

3.2.1 Řád stavení pro města království českého, a pro širé kraje neb dědiny –1833

První „novodobý“ stavební zákon s dělením do kapitol obdobných dnešním paragrafům (je přiřazen jako příloha v úplném znění německo – českém), ve vlastním textu práce je charakterizován následujícími kapitolami:

Stručná charakteristika a rozsah díla

Jedná se o poměrně rozsáhlý zákon s předmlouvou a dvěma oddíly o 67 paragrafech, vlastní stavební řád pro města je dělen do tří kapitol:

- nařízení před započítím stavby
- předpisy při vlastním stavění
- nařízení po skončení stavby

Oddíl pro městyse a vesnice uvedené členění postrádá.

Výklad k jednotlivým oddílům a paragrafům stavebního řádu

V této kapitole je obdobně jako u městských kodexů zařazen výklad, vysvětlení či překlad některých neobvyklých pojmů, a to ve zkratce a s využitím stávajících běžných pojmů; úplný text v dvojjazyčné podobě je přílohou práce.

3.2.2 Řád stavitelský pro města, vesnice a plochou zem království českého – 1845

Popisovaný stavební zákon se od předešlého liší nepatrně, rozdíly jsou jen formální v řazení textu a obsahu příloh, popis díla je tedy i srovnáním s řádem z roku 1833, a to v kapitolách:

Stručná charakteristika a rozsah díla

Zákon je v základním textu i členění téměř identický s předchozím, základní rozdíl je pouze v přílohách, které jsou dvě, a to:

Ustanovení o výrobě cihel a jejich parametrech a pravidla lodní (říční) plavby respektive pravidla pro stavbu kanálů a stavebních doplňků říčních cest.

Výklad k jednotlivým oddílům a paragrafům stavebního řádu

Vzhledem k velké podobnosti s předcházející normou jsem se soustředila jen na konstatování, zda se v příslušných paragrafech jedná o identický či obsahově stejný text, výklad je připojen pouze u těch kapitol, kde se oba zákony liší, označeny jsou i nově zařazené paragrafy

3.2.3 Stavební řád pro království České – 1864

Další stavební norma reflektuje jednak změny ve státní správě uskutečněné v letech 1848 – 1850, jednak doplňuje stavební normy zakotvené ve starších zákonech o předpisy protipožární a stavební pro nový druh topenišť: úzké komíny a dále zavádí povinnost pořizování regulačních plánů pro města. Podrobnější rozbor v kapitole:

Stručná charakteristika a rozsah díla

Jde o podobnou normu jako obě předchozí s jistými, napohled kosmetickými úpravami. Především platnost stavebního řádu není limitována do oddílů pro města, městyse a vesnice, ale řád platí pro celou zemi s výjimkou Prahy v celém rozsahu. Byly vypuštěny obě přílohy (norma pro cihly a lodní cesty), zůstala jen obecnější doporučení.

3.2.4 Stavební řád pro Slezsko – 1883

3.2.5 Stavební řád pro královské hlavní město Prahu a pro města Karlín, Smíchov, královské Vinohrady, Žižkov, pak pro místní obce Košíře, Třešovice s Třešovičkami, Břevňov s Týnskou, Dejvice, Bubeneč, Libeň, Troju, Vršovice, Nusle a Pankrác, Michle a Podolí - 1886

3.2.6 Rozšíření platnosti stavebního řádu pro královské hlavní město Prahu a předměstí obec královského města Plzně – 1887

3.2.7 Rozšíření platnosti stavebního řádu pro královské hlavní město Prahu a předměstí na městkou obec Budějovice - 1887

3.2.8 Stavební řád pro království České vyjma královské hlavní město Prahu a královská města Plzeň a České Budějovice z roku -1887

3.2.9 Stavební zákon pro zemské hlavní město Brno, pro královské hlavní město Olomouc, pro královská města Jihlavu a Znojmo a jejich místa předměstská – 1894

3.2.10 Zákon, kterým se vydává stavební řád pro markrabství Moravské, vyjma zemské hlavní město Brno, královské hlavní město Olomouc, královská města Jihlavu a Znojmo a jejich místa předměstská z roku 1894

Stručná charakteristika a rozsah děl

Charakteristika a srovnání všech výše uvedených stavebních zákonů je provedena najednou, a to především proto, že jsou téměř identické, jen dělené dle zemí, měst a vesnic. Ze všech zákonů vybírám především stavební řád pro Prahu (Plzeň a České Budějovice), stavební řád pro moravská královská města na jedné straně a stavební řád pro města ostatní a všechny další stavby na straně druhé jako jisté protiklady a provádím v dalších kapitolách jejich vzájemné porovnání. Je nutno říci, že odlišnosti jsou minimální.

Výklad k jednotlivým oddílům a paragrafům stavebního zákona

Stručná charakteristika obsahů jednotlivých paragrafů zákona pro královská města

Ustanovení zákona pro ostatní města a venkov, kterými se oba zákony liší

Opět stručná charakteristika jednotlivých paragrafů s vyjmenováním rozdílných ustanovení

3.3 Listiny, další stavební předpisy

Listiny jsou zcela specifickými předpisy stavebního práva, jednak pro samu osobu vydavatele, což je většinou vrchnost příslušného poddanského města, dále pro důvod pořízení, či pro vlastní obsah listiny. Uvádím pro představu listiny pernštejské z období, kdy ještě nebyly sepsány kodexy městských práv jako příklad představy českého šlechtice o podobě a správě jeho rezidenčního města a dále listinu panovnickou, patent Josefa II. jako příklad z doby závěrečné fáze existence městských práv a současně jako příklad pohledu osvícenského vladaře na řízení výstavby města – pevnosti. Připojeny jsou i příklady dodatků stavebních zákonů v různých nařízeních z konce 19. století.

3.3.1 Správní řád Viléma z Pernštejna z r. 1512

Po vybudování urbanisticky jednotného rezidenčního města vydává jeho majitel listinu, která má zajistit udržení pořádku a správy obce. Správní řád neobsahuje stavební předpisy kromě pokynů k opravám hradeb a udržování pořádku, patrně především proto, že stavební činnost byla podřízena mistru Pavlovi a v době vydání listiny byla již ukončena a dále proto, že podobné pokyny a regulace nebyly nikdy předmětem písemného materiálu, maximálně se mohlo jednat o dopis pokynující stavitele či o výměnu dopisů mezi architektem a stavebníkem, ovšem v rámci běžné korespondence.

3.3.2 Zřízení obce města Pardubic, jak se obyvatelé při ohních chovati mají z roku 1539

Listina byla vydána městskou samosprávou po katastrofálním ohni (již druhém v průběhu 35 let) jako okamžitá instrukce pro organizaci podobných událostí (i se jmény měšťanů a jejich povinnostmi) a přikládám ji jako jeden z příkladů místních norem; podobné totiž existovaly i v ostatních městech až do doby vydání požárního řádu koncem 18. století.

3.3.3 Usidlovací patent pro pevnosti Tereziín a Ples –1782

Panovnická listina byla vydána jako příkaz ke stavbě obou pevností, ale z pohledu dějin stavebního práva obsahuje velmi zajímavý pohled na organizaci výstavby civilní části města od otázek výběru obyvatelů, přes organizaci financování staveb, placení daní až po naprosto jednoznačné a velmi omezující stavební normy.

3.3.4 Různé předpisy z 19. století

Do této kapitoly řadím normy, které mají podobu zákona, protože různým způsobem doplňují stavební řád, ať už se jedná o výjimky z tohoto zákona či o jeho doplnění, jako například specializovaná norma na stavbu divadel, která byla předchůdcem pozdějších stavebních a bezpečnostních norem.

4 Vyhodnocení provedené analýzy stavebně správních předpisů pro historická města

V této kapitole shrnuji a vyhodnocuji všechny zkoumané normy podle jednotných hledisek prezentovaných správními úkony existujícími v historických dobách ve většině dnešních stavebních norem nebo jiných materiálech, tím je do jisté míry sjednocena i často velmi rozdílná terminologie.

4.1 Existence stavebněsprávních předpisů, jejich platnost a význam

středověké právní předpisy

Můžeme mít za prokázané, že stavební předpisy existovaly, byly součástí práva zvykového a písemné podobě jsou zachovány především v tzv. výrocích. Již v raném středověku je kladen velký důraz na jistou míru nedotknutelnosti osoby a majetku a na práva jednotlivce v komunitě- právo sousedské (právo stavět a na svém pozemku, případně používat ho kromě bydlení i k provozování dalších činností nesmí být na překážku sousedovi).

Tyto zásady kontinuálně přešly do pozdějších kodexů a ze stavebního práva se vytrácejí na přelomu 18. a 19. století.

městská práva 16. století

Stavební předpisy byly zakotveny do městských práv, tedy do písemného kodexu a uzákoněny (městská práva přijal zemský sněm jako závazná), kodexy se potom měly povinnost řídit zastupitelé ve všech městech a zřejmě se jimi řídili ve velké míře i ve vesnicích, především v okolí větších měst..

novověké stavební řády 19. století

Stavební řády již měly formu zákona v duchu moderních (a dodnes existujících) právních norem a byly řazeny do sbírky zákonů obdobným způsobem jako dnes; doplňky se děly novelizací zákonů. Takto koncipované stavební řády již měly platnost v celé zemi, tj. platily pro města i pro vesnice, případně pro samoty; koncem 19. století byly vydány samostatné stavební řády pro skupiny lokalit (královská města a jejich předměstí, ostatní města, ostatní osady)

4.2 Regulace stavby měst, regulační plány

středověké právní předpisy

Lokační plány jako záměr vytyčení města jistě existovaly, spíše však ve formě prototypů, které používal jak zakladatel města, tak i lokátor, záměr byl pravděpodobně vždy spíše ideový, nešlo o klasický grafický plán.

městská práva 16. století

U renesančních měst a především měst barokních a klasicistních mohl mít záměr zbudovat, rozšířit či přestavět město již specifickou grafickou podobu.

novověké stavební řády 19. století

Povinnost pořízení regulačního (polohového) plánu města se objevuje po polovině 19. století (stavební řády z osmdesátých let) jako základní podmínka, a to jak pro celek, tak pro jednotlivé čtvrti, především pro nově zakládaná místa.

4.3 Stavební povolení

středověké právní předpisy

Již v nejstarších listinách a knihách je zcela jasně stanovena povinnost získání stavebního povolení od konšelů či městské rady a souhlasu sousedů; toto stavební povolení mělo formu ústní .

městská práva 16. století

Podmínky byly obdobné jako ve středověkých předpisech, stavebník musel mít stavební povolení vydané (zřejmě ústně) konšely, ve větších městech se ke stavebnímu povolení vyjadřoval i městský fysikus (lékař – v dnešní roli hygienika) či stavitel

novověké stavební řády 19. století

Stavební povolení je v těchto typech předpisů již plně institucionalizováno, musí mít písemnou formu s předcházející písemnou žádostí o provedení tohoto správního aktu, většina předpisů již specifikuje i rozsah plánové dokumentace a určuje lhůtu pro vydání povolení a způsob jeho doručování.

4.4 Stavební řízení

středověké právní předpisy

Stavební řízení bylo ústní, odehrávalo se převážně přímo na staveništi a kromě stavebníka a jeho sousedů museli být přítomni konšelé či zástupci města.

městská práva 16. století

Stavební řízení bylo opět ústní, písemně snad byly zaznamenávány odchylky od zavedeného řádu či udělení pokut nebo trestů.

novověké stavební řády 19. století

Kromě povinnosti celou agendu vést písemně, výpočtu účastníků řízení jsou v zákonech 19. století určeny především lhůty, kompetence jednotlivých úřadů apod.

4.5 Zákazy staveb

středověké právní předpisy

Zákazy staveb se vztahovaly na nepovolené stavby. Tresty za nedodržení některých zákazů byly značně vysoké.

městská práva 16. století

Městská práva v podstatě kodifikují zavedený systém s tím, že černou stavbu vystavěnou bez souhlasu či po vyslovení zákazu stavby bylo nutno zbourat, k tomu se připojovala pokuta.

novověké stavební řády 19. století

Zákaz stavět bez stavebního povolení je již plně institucionalizován a také sankcionován, ve stavebních rádech se také objevují zákazy stavby, respektive umístování určitých typů budov a provozů ve městech, v zastavěném území, jsou vytyčena jakási ochranná pásma, nověji také podél komunikací. Tresty za porušení zákazu jsou opět poměrně vysoké, a to buď peněžité nebo alternativní pobyt ve vězení spolu se zbouráním načerno vystavěné stavby, pokud ovšem stavba nebude zlegalizována.

4.6 Předpisy o vlastním provádění staveb

středověké právní předpisy

Předpisy existovaly ve formě zvykové (tradice, způsob staveb v jednotlivých lokalitách), tzn., že se tradovaly ústně.

městská práva 16. století

Situace byla obdobná jako ve středověku, některé regulace již byla zaznamenány písemnou formou

novověké stavební řády 19. století

Vlastní provedení stavby se podle všech stavebních řádů přijatých v 19. století má dít přesně podle schválených plánů a stavební úřad měl během stavby přísně dozírat na skutečné provádění; v předpisech je zakotvena i možnost změny stavby před dokončením.

V textech stavebních řádů je velké množství údajů regulujících provozní návaznosti, vlastní řešení stavby včetně hmotového a objemového

4.7 Předpisy hygienické

středověké právní předpisy

Existovaly poměrně přísné předpisy pro umístování odpadních a kanalizačních šachet a jímek, odtoky odpadních vod a jiných škodlivin s ohledem na práva sousedů, respektive celého města.

městská práva 16. století

Hygienické předpisy byly velmi rozsáhlé a obsahovaly detailní popisy způsobu stavby a umístění záchodů a odpadních jímek vzhledem k veřejným prostranstvím i vzhledem k sousedním budovám. K hygienickým předpisům také patřilo ustanovení o nakládání s odpadními vodami, a to jak splaškovými či technologickými, tak i dešťovými.

Další hygienickou podmínkou bylo dostatečné odvětrání, osvětlení a oslunění domů i dvorků. Důležité byly předpisy chránící zdroje pitné vody.

novověké stavební řády 19. století

Zůstávají přísné předpisy o umístění záchodů, dále předpisy o oslunění, větrání, případně o zastavěnosti parcel (minimální velikost dvorků a světlíků).

Nelze však říci, že by tyto hygienické předpisy byly výrazně přísnější a důslednější než středověké či ustanovení z 16. století.

4.8 Předpisy bezpečnostní

středověké právní předpisy

Bezpečnostní předpisy byly poměrně přísné, protože se týkaly bezpečnosti města jako celku, tedy v detailech zákazů staveb v hradebním okruhu a dalších strategických místech významných pro fortifikaci města, dále bezpečnosti před ohněm, přepadením města či příbytku.

městská práva 16. století

Bezpečnostní předpisy se týkaly jak staveb samotných tak i města jako celku (ponechání bezpečných a přehledných průjezdů, prázdných, nezastavěných komunikací), ale především šlo o zabezpečení protipožárních opatření při stavbě topenišť v jednotlivých domech a organizace domů a dalších staveb v městě tak, aby nedocházelo k šíření ohňů. Samostatnou kapitolu tvořilo opevnění města

novověké stavební řády 19. století

Bez výjimky byl zakotven zákaz stavby dřevěných domů a pro ta města a vesnice, kde dřevěné domy převažovaly, bylo stanoveno doporučení na jejich postupnou přeměnu na kamenné. Ve všech stavebních řádech jsou také zakotveny povolené stavební materiály.

Přibývají předpisy a zakládání města, městských částí a vesnic s vloženými předpisy hygienickými.

4.9 Předpisy protipožární

středověké právní předpisy

Byly velmi přísné, sestávaly ze tří základních zákonitostí: přísné delimitaci provozů s velkým podílem velkých topenišť, ze zabezpečení topenišť jednotlivých městských domů a ze zabezpečení organizace likvidace případného požáru.

městská práva 16. století

Protipožární předpisy jsou vkomponovány do předpisů a stavbách samotných jako předpisy pro stavební úpravu topenišť a jejich odtahů, okolí topenišť, jejich situování v domě i na parcele, pro obzvláště nebezpečné provozy (pekaři, kováři) vymezení části města k provozování jejich řemesel a zákaz stavby takové dílny v převážně obytné části města či na náměstí.

novověké stavební řády 19. století

Protipožární předpisy tvoří ve stavebních řádech 19. století velmi objemnou kapitolu navzdory tomu, že byl vydán speciální požární řád.

4.10 Předpisy obecné či zvláštní

středověké právní předpisy

Týkaly se svébytné urbanistické koncepce příslušného města (šířky vyměřovaných parcel, uliční sítě, orientace a umístění lokality i provozního řazení jednotlivých domů – např. řazení domů ke komunikaci, existence podloubí, průjezdů, zadního přístupu apod.)

městská práva 16. století

Velmi důrazně jsou zmiňována práva sousedů v duchu: „tvá svoboda končí tam, kde začíná sousedova“, „není možné stavět tak, aby soused utrpěl škodu“ apod., a to v celém textu městských práv.

novověké stavební řády 19. století

Z obsahu stavebních řádů vypadávají občanskoprávní záležitosti jako bylo spoluvlastnictví a spoluúdržba společných dělicích zdí, plotů, svodů dešťové vody, komunikací, problematika přesahu větví stromů na pozemcích, vloženého břemene a další otázky, které byly pojaty do kodexů občanských práv Protipožární předpisy tvoří ve stavebních řádech 19. století velmi objemnou kapitolu navzdory tomu, že byl vydán speciální požární řád; Dá se dokonce říci, že protipožární předpisy se staly daleko důležitějšími než hygienické předpisy ostatní.

4.11 Předpisy zabývající se architektonickým vzhledem, estetickými parametry či zachováním historického prostředí

středověké právní předpisy

nepochybně existovaly v jednotlivých městech vlastní předpisy či stavební styly řídící se buď převažujícím typem domu spojeného s typem provozu nebo stavebním typem vycházejícím z materiálových možností místa, v menším procentu šlo přímo o architektonický počin

městská práva 16. století

Stavební předpisy jsou pevnou součástí městských práv; jsou sice velmi obecné co se týče vzhledu jednotlivých domů ale současně i velmi přesně vymezují základní parametry staveb jako jsou rozměry, umístění jednotlivých provozů, rozmístění okenních otvorů, pomocných, hospodářských a hygienických částí domu, stavby sklepů, případně umístění dalších konstrukcí. Většina předpisů má ryze technický charakter.

novověké stavební řády 19. století

Stavební řády sice věnují pozornost uličním čarám, regulaci ulic, parcel i celých čtvrtí či nových sídlišť, ale v podstatě nerespektují starší historické souvislosti. Po polovině století se zakotvuje povinnost pořizování regulačních plánů.

4.12 Vymahatelnost předpisů, pokuty

středověké právní předpisy

Existovaly přísnější pokuty pro způsobení škody městu (především na jeho obranyschopnosti či vzhledu), ty mohly být i formou tělesných trestů, snad i hrdelních, jinak šlo zřejmě o pokuty či náhradu škody, černá stavba se zřejmě musela zbourat.

městská práva 16. století

Stavební předpisy byly zřejmě velmi dobře vymahatelné. Pokuty se skládaly buď z náhrady škod způsobených sousedu, při černé stavbě nebo stavbě stavěné po vydaném zákazu přicházelo v úvahu zbourání na vlastní náklady a pokuta placená městu, některé výše pokut byly přímo stanoveny v předpisech.

novověké stavební řády 19. století

Prestiž stavebních úřadů či orgánů města byla patrně vysoká, poprvé se objevují pokuty nejen pro stavebníky, ale také pro členy městské rady, kteří maří jednání. Pokuty (většinou za nedodržení podmínek stavebního povolení nebo za černou stavbu) měly i alternativu – pobyt ve vězení.

4.13 Výkonné orgány

středověké právní předpisy

Jako výkonný orgán je jmenován orgán kolektivní, tj. konšelé

městská práva 16. století

Výkonným orgánem zůstávají zastupitelé města, tedy laický sbor, jako pomoc jsou kromě městského písaře později jmenováni i městský fysikus či stavitel nebo inženýr. Pro Prahu byl stanoven tzv. šestipanský úřad vyřizující stavební záležitosti.

novověké stavební řády 19. století

Začátkem století zůstává výkonným orgánem obec či město se svými zastupiteli, ti však už byli vybíráni a potvrzováni panovníkem, během 19. století se institucionalizují stavební úřady na všech stupních státní správy.

5 Příklady aplikace stavebních předpisů

Tato kapitola v praktických ukázkách pomocí fotografické, archivní, kresebné a mapové dokumentace dokládá zásady zakotvené v regulativech a stavebních řádech, a to v okruhu českých a moravských měst s příklady z Evropy, především z italského prostředí (jde o autenticky zachované situace nebo jen tak změněné, že demonstrována zásada je stále čitelná. Příklady jsou děleny do následujících kapitol:

- 5.1 Zakládání měst, parcelace**
- 5.2 Urbanistická skladba měst, její změny, typy staveb**
- 5.3 Problematika urbanistické skladby raně středověké Jihlavy v souvislosti s prvním stavebním řádem**
- 5.4 Problematika urbanistické a architektonické skladby pozdně středověkých a renesančních Pardubic za vlády Pernštejnů**
- 5.5 Problematika urbanistické skladby a typizace pevnostních měst Terezin a Josefov**
- 5.6 Organizace výstavby ve městech**
- 5.7 Příklady projektové dokumentace**
- 5.8 Úpravy veřejných prostranství**
- 5.9 Příklady protipožárních opatření**
- 5.10 Příklady odvodů dešťové a splaškové vody**
- 5.11 Detaily staveb (materiály, barevnost)**
- 5.12 Uplatňování stavebních řádů a zákonů, písemné prameny**

6 Využití, další směry bádání

Soubor takto sebraných dat a regulativů by měl sloužit jako jakýsi rastr a základ pro doplňování a zpřesňování údajů, především v dalším archivním bádání, dále pro doplňování nálezů z terénu (jedná se o nálezy při archeologických průzkumech, stavebně - historických průzkumech nebo stavebně - technických průzkumech apod.), jako podklad pro stanovení zásad v každodenní památkářské praxi i pro texty vyhlášek a dalších podzákonných předpisů při ochraně historických měst, jejich částí a při jejich regeneraci.

Může být použit i jako podklad pro tvorbu nových zákonů, především stavebních norem; především v rozkladové části se tímto způsobem může ukázat, jaké postavení mezi historickými stavebními předpisy má stávající právní úprava, která ustanovení přejímá ze starších norem a do jaké podoby je přeměňuje. V současné době předkládaný věcný záměr nového stavebního zákona se v analytické části zabývá z historie pouze normami přijatými od druhé poloviny 19. století aniž by vzal v potaz zákony starší či zohledňoval tradici.

Možné je i doplnění studijních textů v oboru: dějiny architektury a urbanismu.

Jednou ze základních otázek bude konkretizování stávající obecné definice používané při popisech historických měst, kdy autentičnost „genia loci“ konkrétního města je zhodnocena souborem společenských, historických, estetických, provozních a dalších kategorií. (Např. definice Konvence rady Evropy definuje města nebo architektonické soubory jako homogenní skupiny staveb městských nebo venkovských, pozoruhodné významem historickým, archeologickým, uměleckým, vědeckým, sociálním nebo technickým a dostatečně soudržné, aby byly předmětem topografického vymezení a následné ochrany.) Takovou definici již nelze použít v běžných písemnostech (zákony, vyhlášky) pro každou konkrétní lokalitu. Konkretizace obecných definic budou spočívat v porovnávání předpisů platných od 13. století do 20. století, jejich seřazení dle věcných a časových souvislostí, vyjasnění terminologie (srovnání terminologie dnešní s tehdejší s přihlédnutím k sociální a politické situaci).

7 Literatura

- Bělina, P. : Česká města v 18. století a osvícenské reformy, 1985
Bulín, H.: Nejstarší kodifikace procesního práva v Čechách, Právně – historické studie
Hauserová, M.: Vývoj a teorie ochrany městského obytného domu, SÚPPOP 1990
Hauserová, M.: Výzkum renesančních domů s dvoranami v jihlavě, grantový projekt MKČR PK 99 PO4 PP 041
Havlíčková, M., Šindelářová, J., Suchevič, S.: Historické části měst a životní prostředí, 1994
Hlaváček, I., Kašpar, J., Nový, R.: Vademecum pomocných věd historických, 1988
Hoffmann, F.: České město ve středověku, 1992
Janák, J., Hladíková, Z.: Dějiny správy v českých zemích do roku 1945, 1989
Kašička, F., Nechvátal, B.: Loket, 1983
Kejř, J.: Vznik městského zřízení v českých zemích, 1998
Kibic, K.: Historické radnice, 1988
Kořátková, B., Halouzka, P.: Almanach programu regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón, I 1996
Kořátková, B., Vošahlík, A. Almanach programu regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón, IV 1999
Kuča, K.: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku díly I,II,III
Marada, M.: Stručný přehled dějin městské a patrimoniální správy v Českých zemích, 1986, nepublikováno
Kolektiv autorů : Rekonstrukce historických měst, 1956
Kolektiv autorů: Paměť měst, 1975
Kolektiv autorů: Vesnický dům v 16. a 17. století, skriptum FA ČVUT 1992
Kolektiv autorů: Kategorizace historických měst socialistických zemí z hlediska památkové péče, 1985
Kolektiv autorů: Almanach programu regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón III, 1998
Kolektiv autorů: Almanach programu regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón IV, 1999
Kolektiv autorů: Almanach programu regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón V, 2000
Mergl, J.: Plzeňské pohledy a veduty čtyř století 1500 – 1900, Západočeské muzeum v Plzni, 1995
Merian, M.: Topographia Bohemiae, Moraviae et Silesiae, Frankfurt 1650
Počvář, J.: K dějinám městského stavebního práva v Čechách a na Moravě do počátku 19. století, Právně historické studie II., 1957

- Radová, M., Škabrada, J.: Románské stavitelství, skriptum FA ČVUT 1992
- Radová, M., Škabrada, J.: Příspěvky k poznání středověkého stavitelství, skriptum FA ČVUT 1991
- Romaňák, A. : Pevnost Terezín, 1994
- Sborník z konference : Měšťané, šlechta a duchovenstvo v rezidenčních městech raného novověku (16. – 18. století)
- Sedlář, J., Sedlářová, J.: Slavonice, 1973
- Součková, E.: Město dělají lidé, 1994
- Šebek, F.& kol.: Dějiny Pardubic, 1989
- Teryngerová, H.: Dřevěné konstrukce z archeologických výzkumů historických jader měst V Opavě a Ostravě v sezónách 1992 – 1998, výroční zpráva PÚ v Ostravě 1998
- Vičar, O. : Středověké městské parcelace, Zprávy památkové péče 1996
- Vitruvius: 10 knih o architektuře
- Vošahlík A.: Příspěvek k poznání středověké profánní architektury historických měst ve Francii, Zprávy památkové péče 1996
- Vošahlík, A.: Památkové hodnoty historických měst a teorie jejich ochrany, 1988
- Wagner, J.: Jičín, 1979
- Winter, Z.: Zlatá doba měst českých, II. vyd. 1979

8 Přílohy (zákony, vyhlášky)

Přílohy jsou buď přesným přepisem uvedené normy (s příslušným překladem) či její kopií, ze zkoumaných předpisů jsou uvedeny jen některé, a to především zákony z konce 19. století a jejich novely pro svou délku, navíc se jedná o normy, které již jsou součástí sbírky zákonů přístupné v síti specializovaných knihoven či archivů a proto jsou snadněji dostupné. Přílohu tedy tvoří následující dokumenty:

- 8.1 Jihlavský městský stavební řád – 1270 – v latinské i české podobě, přepis**
- 8.2 Knihy městských práv (Ius municipale pragense) Brikcího z Liczka – 1536, přepis**
- 8.3 Práva městská království českého Pavla Krystyana z Koldína – 1579, přepis**
- 8.4 Řád stavení pro města království českého, a pro širé kraje neb dědiny –1833, kopie originálu**
- 8.5 Řád stavitelský pro města, vesnice a plochou zem království českého – 1845 – kopie originálu**
- 8.6 Stavební řád pro království České – 1864 – kopie originálu**
- 8.7 Zákon, daný dne 1. listopadu 1874, pro království České, kterým se zapovídá stavěti čtvrtá poschodí v lázeňském městě Varech Karlových. – kopie originálu**

Závěrečné shrnutí

Práce si klade za cíl zjistit, zda stavby historických měst byly vědomě řízeny, zda existovaly předpisy odpovídající dnešním stavebním zákonům, jejich vyhledání, průzkum, rozbor a zjištění jejich opravdové účinnosti.

Sledovaný časový úsek zabíral období od roku 1270 do roku 1948 a zabýval se pouze stavebními zákony a regulacemi českých a moravských měst přibližně na území dnešní České republiky.

Bylo zjištěno, že předpoklad existence stavebních, velmi exaktních a přísných předpisů, byl správný, podařilo se vyhledat a shromáždit celkem 9 historických stavebních řádů a mnoho dalších předpisů, z nichž nejdůležitější jsou:

Jihlavský městský stavební řád – 1270

Knihy městských práv (Ius municipale pragense) Brikcího z Liczka – z roku 1536

Práva městská království českého Pavla Krystyana z Koldína – z roku 1579

Řád stavení pro města království českého, a pro širé kraje neb dědiny – z roku 1833

Řád stavitelský pro města, vesnice a plochou zem království českého – z roku 1845

Stavební řád pro království České – z roku 1864

Stavební zákon pro zemské hlavní město Brno, pro královské hlavní město Olomouc, pro královská města Jihlavu a Znojmo a jejich místa předměstská – z roku 1894

Usidlovací patent pro pevnosti Terezín a Ples – z roku 1782

Dále se podařilo zjistit, od 14. století byly známy a dodržovány základní zásady stavebního řízení, kterými byly:

regulace stavby měst, regulační plány

stavební povolení

stavební řízení

zákazy staveb

předpisy o vlastním provádění staveb

předpisy hygienické

předpisy bezpečnostní

předpisy protipožární

předpisy obecné či zvláštní

předpisy zabývající se architektonickým vzhledem, estetickými parametry či zachováním historického prostředí

vymahatelnost předpisů, pokuty

Jako důkaz o skutečné existenci stavebně správné regulace v historických městech jsou připojeny přílohy dokumentující fakt, že zásady stanovené stavebními řády byly dodržovány kontinuálně téměř 800 let. Příklady pocházejí z průzkumů královských měst Jihlavy a Znojma, dále z Pardubic, pevností Josefova a Terezína a jsou doplněny i příklady z Evropy, především z Itálie a ukázkami dobových projektů a nařízení.

Práce by měla sloužit jako pomůcka pracovníkům památkové péče, architektům, urbanistům, představitelům měst, jako učební text a bude dále doplňována novými poznatky.

Final summary

The purpose of the work is to find out, whether the construction of historical cities was knowingly controlled, whether there were regulations corresponding to today are building laws, to search them out, their investigation, analysis and discovery of their true force.

The watched time interval took the period from the year 1270 till the year 1948 and dealt only with building laws and regulations of Czech and Moravian cities approximately on the territory of today's Czech Republic.

It was found that the presumption of the existence of very exact and strict building rules was correct; the authors managed to find out and to collect on the whole 9 historical building regulations and many further rules, of which most important are:

Municipal building rule of Jihlava – 1270

Books of municipal laws (*Ius municipale pragense*) by Briki of Liczka – of the year 1536

Municipal laws of the Czech Kingdom by Pavel Krystyan of Koldín – of the year 1579

Building order for towns of the Czech Kingdom and for wide countries or villages – of the year 1833

Architectural order for towns, villages and plane land of the Czech Kingdom – of the year 1845

Building order for the Czech Kingdom – of the year 1864

Building law for provincial capital of Brno, for royal capital of Olomouc, for royal towns of Jihlava and Znojmo and their suburban places – of the year 1894

Domiciliation edicts for fortresses of Terezín and Ples – of the year 1782

Further the authors succeeded to find out that since the 14th century there were known and observed essential principles of building proceedings, which were:

Regulation of town construction, regulation plans

Building permits

Building proceedings

Prohibition of constructions

Regulations concerning proper execution of constructions

Hygienic regulations

Safety rules

Fire-fighting regulations

General or special regulations

Regulations concerning the architectural design, aesthetic parameters or preservation of historical environment

Possibility of enforcement of rules, penalties

As proof of real existence of building administrative regulation in historical towns are enclosed appendixes documenting the fact that principles assessed by building rules were continually observed for almost 800 years. Examples originate from investigations of royal towns of Jihlava and Znojmo, further of Pardubice, fortresses of Josefov and Terezín and they are also completed by examples from Europe, above all from Italy and by illustration of contemporary projects and regulations.

The work should serve as aid for workers engaged in care of historical monuments, for architects, urban planners, representatives of towns, as teaching script and in future it will be updated with new knowledge.

Ing. arch. Dana Novotná
narozena 19. 4. 1961 v Praze

stručný profesní životopis:

1980-1985 FA VUT Brno, obor architektura
1987-1990 FA ČVUT Praha postgraduální studium obor rekonstrukce památek a památková péče
1995-2002 FA VUT Brno postgraduální studium (stavebněsprávní regulativy historických měst)
1985–1990 – zaměstnána v Krajském středisku státní památkové péče a ochrany přírody Východočeského kraje v Pardubicích, specializace historická města
od roku 1990 Památkový ústav Brno
specializace: historický urbanismus a městská architektura, legislativa historická i současná, stavebně technické a stavebně historické průzkumy
od roku 1997 práce na plánech ochrany památek (MPZ Brtnice, Jemnice, Veselí nad Moravou, MPR Jihlava, Znojmo)
v letech 1999-2000 spolupráce na grantovém úkolu Návrh systému právních nástrojů ke komplexnímu zajištění ochrany památkového fondu včetně vazeb na právní řád členských zemí Evropské unie
zakládající člen Sdružení profesionálních pracovníků památkové péče, člen poradního sboru na MKČR pro ochranu a regeneraci památkově chráněných měst

Seznam publikovaných prací od roku 1994

- **Památková péče 1993 : na ostří nože**, dále přisp. autoři: Jan Müller, Hana Kožešníková, Rostislav Švácha, Klára Benešová, Otto Dvořák in: Architekt 2/1993 str.4-5 ISSN 0862 – 7010, roč.39
- **Vranovské sestání 1995 - technické aspekty datování krovu nad Sálem předků** - text přednášky do sborníku PÚ
- texty publikované ve sborníku Sdružení pro vzdělávání a rekvalifikace s názvem Opravy a obnova památkově chráněných objektů a objektů v památkovém zájmu ročník 1996,1997,1998
- **I. část - Regenerace městských památkových zón z hlediska památkové péče, 1996**
- **II. část - Vliv druhotných technických opatření proti zemní vlhkosti na historické stavby, 1997**
- **III. část - Zásady kvalitní přípravy oprav a rekonstrukcí památkově chráněných objektů, 1998**
- **Stavby barokního klasicismu na valdštejnském panství, 1997** - ve sborníku Valdštejnská loggie a komponovaná barokní krajina okolí Jičina edice Z Českého ráje a Podkrkonoší - supplementum 3
- **Proměny historických městských interiérů z pohledu uplatnění zeleně, 1998** - ve sborníku FA VUT Brno - vědeckopedagogická konference 1998
- **Dendrochronologie v praxi - Vranov n/Dyjí, Jihlava** (zpráva o výsledcích provedených průzkumů) - v časopise Zprávy památkové péče 4/98
- **Nález prevetu / Jihlava, Znojemska 10/** - Vlastivědný sborník Vysočiny, 1999
- zatím neotištěno, materiál k dispozici v digitální podobě na pracovištích památkové péče:
- **Areál bývalého dominikánského kláštera v Jihlavě**, příspěvek na semináři SÚPP Kroměříž, 1994

- **Fasády, vztah exteriéru a interiéru**, příspěvek na semináři SÚPP v Kutné Hoře, 1996
- **Památková ochrana a regenerace historických sídel v České republice po roce 1990 a jejich perspektivy**, Plzeň, příspěvek na semináři SÚPP 1997
- **Problém regulace nové zástavby v historickém prostředí měst** - pro sborník ze semináře PÚ Ústí n/ Labem a pro Architekta 2000
- **Restaurátorské práce na Horní bráně v Telči** - Památková péče na jižní Moravě, bulletin PÚ Brno 1996
- **Věž kostela sv. Ducha v Telči** (nálezořová zpráva z průzkumů prováděných v souvislosti s II. etapou statického zabezpečení stavby na vnějším i vnitřním plášti zdiva) článek v: Průzkumy památek II/98, vyšlo 12/99
- **Analýza výpovědní hodnoty podkladů používaných v památkové péči**, text 3/99 - do Zprávy památkové péče
- **„Nedokončený průzkum“ Jana Muka - presbytář kostela sv. Kříže v Jihlavě**, Zprávy památkové péče 10/1999
- **Barva - výraz doby** příspěvek na semináři SHS ČMS „Barva a detail v architektuře“ v Písku, 10/99, otištěno ve sborníku semináře
- **730 let stavebního práva / regulace nové zástavby v historickém prostředí měst/** in: Architekt 7/2000, str.76, roč. XLVI
- **Od analýzy územního celku k detailu stavby**, Zprávy památkové péče 1/2000, str. 13
- **Analýza výpovědní hodnoty podkladů používaných v praxi památkové péče**, Zprávy památkové péče 2/2000, str. 26-28
- **Problém regulace nové zástavby v historickém prostředí měst**, in: Architektura na konci 20. století, sborník IV. Vědecké konference doktorandů, Vysoké učení technické v Brně, fakulta architektury, 2000, str. 26-29
- **Předchůdce první jihlavské radnice - nálezy z posledních let** – in: Vlastivědný sborník Vysočiny 12/2000 str. 171 -178
- **Plán zásad památkové ochrany pro městské památkové zóny Jemnice a Brtnice** in: Almanach programu regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón V –2001 str. 21-34
- **Nástavba hotelu Haná v Kroměříži** in: Projekt 5/2001 str.14